

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 Stockholm
Ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet För att brott inte ska löna sig (SOU 2015:67)

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerat betänkande.

Sammanfattning

Ekobrottsmyndigheten instämmer i flera avseenden med utredarens bedömningar och välkomnar flera av förslagen.

Myndigheten anser dock att det bör införas en möjlighet att på ett tidigare stadium säkra tillgångar som kan bli föremål för utvidgat förverkande hos tredje man. Myndigheten ifrågasätter vidare behovet av att införa en företrädesordning mellan de tillgängliga verktygen.

I ett par avseenden är Ekobrottsmyndigheten tveksam till att förslagen i betänkandet fullt ut överensstämmer med det EU-direktiv som ska genomföras.

4 Hur har reglerna om utvidgat förverkande tillämpats?

4.4.2 Har tillämpningen visat på problem eller svårigheter med regleringen?

I avsnitt 4.1 redovisar utredaren hur hans arbete har bedrivits. Där framgår att han har granskat ett större antal domar samt haft kontakt med och träffat företrädare från bl.a. Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. Vidare har han i vissa fall haft underhandskontakter med ”dem som i rättegångar haft att utföra eller bemöta en talan om utvidgat förverkande”.

Någon närmare redogörelse för i vilka avseenden och i vilken utsträckning utredaren har inhämtat underlag från åklagare finns emellertid inte.

Denna oklarhet i fråga om vilket underlag utredaren har haft medför, enligt Ekobrottsmyndighetens uppfattning, att det är svårt att värdera de bedömningar som han gör i avsnitt 4.4.2. Det är t.ex. svårt att avgöra om bedömningarna enbart grundas på de granskade domarna eller om utredaren också har beaktat vilka överväganden som åklagare gör innan de fattar beslut i frågan om att framställa ett yrkande om utvidgat förverkande. Det kan således inte uteslutas att åklagare avstår från att framställa sådana yrkanden på grund av lagstiftningens utformning i fråga om beviskrav, ägarkrav m.m. Mot denna bakgrund anser sig

Ekobrottsmyndigheten inte ha underlag för att ställa sig bakom utredarens bedömning i avsnitt 4.4.2.

Enligt Ekobrottsmyndighetens uppfattning finns det också en brist i lagstiftningen vad avser säkrande av tillgångar hos tredje man. I sitt remissyttrande över promemorian Utvidgat förverkande m.m., Ds 2006:17 (Justitiedepartementets dnr Ju2006/6572/L5) anförde Åklagarmyndigheten att det borde vara möjligt att vidta tvångsåtgärder som kvarstad och förvar mot tredje man redan vid den tidpunkt man använder tvångsåtgärder mot gärningsmannen, om det skäligen kan antas finnas ett anspråk på den tredje mannens egendom. Regeringen såg dock annorlunda på saken (prop. 2007/08:68 s. 84). På grund av att talan om utvidgat förverkande mot tredje man kan väckas först när det finns en lagakraftvunnen dom mot gärningsmannen, fann regeringen att en sådan ordning skulle innebära att tvångsmedlet skulle behöva bestå under avsevärt längre tid mot den som inte är misstänkt i brottmålet än mot den misstänkte själv. Enligt regeringen var detta inte rimligt.

Ekobrottsmyndigheten anser att det inte är tillfredsställande att tillgångar, som i och för sig skulle kunna bli föremål för utvidgat förverkande hos tredje man, inte kan säkras förrän på ett så sent stadium som då ett lagakraftvunnet avgörande mot den tilltalade ”är relativt nära förestående” (se a. st.). Ekobrottsmyndigheten delar därför Åklagarmyndighetens tidigare framförda uppfattning att tvångsåtgärder mot tredje man bör kunna vidtas på ett tidigare stadium än vad som är fallet i dag. Sedan lagstiftningen om utvidgat förverkande infördes har frågan om återförande av brottsutbyte fått ett ökat fokus, inte minst i kampen mot den grova organiserade brottsligheten, se t.ex. Ds 2008:38 s. 307 ff. och de olika regeringsuppdrag avseende brottsutbyte som bl.a. de brottsbekämpande myndigheterna har haft på senare år. Enligt Ekobrottsmyndighetens uppfattning finns det anledning att nu se över lagstiftningen i detta avseende.

4.5.2 Vad som skulle kunna göras

Ekobrottsmyndigheten instämmer i utredarens bedömning att det i större omfattning bör vidtas utredningsåtgärder för att spåra och hitta tillgångar (s. 96 i betänkandet). För att undvika förväxlingsrisk kan det finnas anledning att reservera begreppet ”tillgångsutredning” för en utredning som syftar till att utreda varifrån upptäckta tillgångar kommer, och begreppet ”finansiell utredning” för en utredning som syftar till att hitta tillgångar och spåra vart de tagit vägen.

Ekobrottsmyndigheten ifrågasätter behovet av att införa en företrädesordning mellan de tillgängliga verktygen (s. 96 f. i betänkandet). Myndighetens uppfattning, som återspeglas i den myndighetsgemensamma strategin som omnämns på s. 91 ff. i betänkandet, är att det verktyg ska kunna väljas som med ett effektivt resursutnyttjande ger det bästa utfallet. Att välja någon annan ordning skulle, enligt myndighetens uppfattning, innebära ökade kostnader för att uppnå samma resultat.

5 Genomförande av EU-direktivet

5.3.1 Förverkande vid fällande brottmålsdom

Ekobrottsmyndigheten instämmer i bedömningen att vad som undandragits staten genom brott mot skattebrottslagen även fortsättningsvis bör bli föremål för beskattning i stället för förverkande.

5.3.2 Förverkande utan att dom kunnat meddelas i brottmålet

Ekobrottsmyndigheten välkomnar i och för sig en ökad möjlighet att besluta om förverkande i fall då dom inte har kunnat meddelas i brottmålet. Myndigheten anser emellertid att det kan ifrågasättas om utredarens förslag innebär ett lojalt genomförande av artikel 4.2 i EU-direktivet. Vidare anser myndigheten att den problematik i förhållande till dubbelprövningsförbudet som utredaren pekar på bör utredas ytterligare.

5.4.2 Brott som ska kunna utlösa utvidgat förverkande

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker förslaget att brott med fyra års fängelse i straffskalan ska kunna vara förverkandeutlösande, liksom förslaget om att vissa brott som utgjort led i en brottslighet som utövats i organiserad form ska kunna vara förverkandeutlösande.

5.4.3 Kvalifikation av det förverkandeutlösande brottet

Ekobrottsmyndigheten anser att utredarens resonemang på s. 147 om hur skrivningen i artikel 5.1 i direktivet om att brottet ska vara ”av beskaffenhet att direkt eller indirekt kunna ge upphov till en ekonomisk fördel” bör tolkas kan ifrågasättas. Med utredarens tolkning är det svårt att förstå vad som tillförs genom skrivningen om att ”indirekt” kunna ge upphov till en ekonomisk fördel. Om därmed endast avses vad som trätt i stället för ursprungligt utbyte eller utgör avkastning av utbytet, krävs det ju alltid att brottet ”direkt” kunnat ge upphov till ekonomisk fördel, dvs. utbytet. Utredarens tolkning synes därför vara alltför inskränkande.

5.4.4 Vad som i övrigt ska gälla

I avsnittet gör utredaren bedömningen att ett genomförande av direktivet inte kräver någon lagändring i fråga om den proportionalitetsbedömning som ska göras, utan att det är möjligt att behålla bestämmelsen om att utvidgat förverkande inte får beslutas om det är ”oskäligt”. I förhållande till många andra förverkanderegler, där det krävs att det ska vara ”uppenbart oskäligt” för att förverkande ska underlätas, är det således ett lågt ställt krav. Enligt Ekobrottsmyndighetens uppfattning kan detta vara en bidragande anledning till att yrkande om utvidgat förverkande inte framställs i större utsträckning. En ändring av bestämmelsen med innebörd att utvidgat förverkande inte ska beslutas om det skulle vara uppenbart oskäligt, skulle alltså kunna ha en handlingsdirigerande effekt. En på så sätt utformad lagstiftning synes också vara mer förenlig med skäl 18 till direktivet.

5.7.3 Insamling, bevarande och översändande av statistik

Utredaren föreslår att vissa myndigheter ska ges i uppdrag att utreda och föreslå hur en ordning för att kunna samla in vissa statistikuppgifter kan skapas. Ekobrottsmyndigheten anser att inriktningen bör vara att ett sådant arbete samordnas med det pågående arbetet om Rättsväsendets informationsförsörjning (RIF). Myndigheten noterar också att den statistik som oftast efterfrågas i internationella sammanhang (samarbetet med Asset Recovery Offices, ARO) är vilka belopp som har säkrats respektive förverkats genom domstolsbeslut.

Detta yttrande har beslutats av överåklagaren Fredrik Jonasson. Verksjuristen Kenneth Edgren har varit föredragande.

Fredrik Jonasson

Kenneth Edgren

Kopia till
Justitiedepartementet/Å
Åklagarmyndigheten, UC Stockholm